

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ДОНЕЦЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ (м. Вінниця)**

АНІСІМОВ ІВАН ЄВГЕНІЙОВИЧ

УДК 001.895:338.124.4 (100)

**РОЗВИТОК МІЖНАРОДНОЇ ІННОВАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В
УМОВАХ ГЛОБАЛЬНОЇ ЕКОНОМІЧНОЇ КРИЗИ**

Спеціальність 08.00.02 – світове господарство
і міжнародні економічні відносини

Автореферат

на здобуття наукового ступеня
кандидата економічних наук

Вінниця – 2016

Дисертацією є рукопис.

Роботу виконано на кафедрі міжнародної економіки Донецького національного університету (м. Вінниця) Міністерства освіти і науки України.

Науковий керівник: доктор економічних наук, професор
Макогон Юрій Володимирович,
Донецький національний університет
(м. Вінниця) Міністерства освіти і науки
України, завідувач кафедри міжнародної
економіки, Заслужений діяч науки і техніки
України

Офіційні опоненти:

доктор економічних наук, професор **Тараненко Ірина Всеволодівна,**
ПВНЗ «Дніпропетровський університет імені Альфреда Нобеля», завідувач
кафедри міжнародного маркетингу;

кандидат економічних наук, доцент **Михайлишин Лілія Іванівна,**
Івано-Франківський навчально-науковий інститут менеджменту
Тернопільського національного економічного університету МОН України, в.о.
завідувача кафедри міжнародної економіки, маркетингу і менеджменту.

Захист дисертації відбудеться 28 березня 2016 р. о 10 годині на засіданні спеціалізованої вченої ради Д 11.051.03 у Донецькому національному університеті за адресою: 21007, м. Вінниця, вул. Фрунзе, 4.

З дисертацією можна ознайомитись у бібліотеці Донецького національного університету за адресою: 21021, м. Вінниця, вул. 600-річчя, 21.

Автореферат розісланий «___» лютого 2016 р.

Вчений секретар
спеціалізованої вченої ради
к.е.н.

С.П. Ланська

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми. Як свідчить світовий досвід, лідерами технологічного та соціально-економічного розвитку є саме ті країни, які мають розгалужену й ефективно функціонуючу інфраструктуру ринку інновацій. Конкурентоспроможність та лідерство національних економічних систем на міжнародному ринку в значному ступені обумовлена зміною ролі інновацій, темпів, напрямів і механізмів реалізації інноваційних процесів. Тому проблема визначення напрямків розвитку міжнародної інноваційної діяльності в умовах глобальної економічної кризи для сучасного етапу розвитку країни є однією з нагальних.

Дослідженню якісних та кількісних змін у світовій економіці внаслідок глобальної кризи присвячено праці: О. Амоши, А. Гальчинського, Д. Лук'яненка, Ю. Макогона, Т. Орехової, І. Хаджинова, А. Філіпенка, а також зарубіжних: С. Кузнеця, Ф. Найта, Г. Томпсона, Е. Тофлера, Д. Стигліца, Й. Шумпетера та ін.

Проблематику розвитку міжнародної інноваційної діяльності в умовах економічної невизначеності висвітлено у роботах таких вітчизняних науковців, як: В. Андрійчук, В. Базилевич, В. Будкін, А. Кредісов, М. Кизим, І. Тараненко, Л. Федулова, а також зарубіжних: П. Друкер, В. Кондратьєв, Є. Куценко, Л. Лейсельдорф, Ф. Макдональд, М. Портер, Дж. Харт, Е. Чемберлін та ін.

Незважаючи на велику кількість робіт як зарубіжних, так і вітчизняних учених із розглянутої проблематики, слід відзначити, що ускладнення процесів міжнародної інноваційної діяльності в умовах зменшення періодів повторюваності глобальних економічних криз визначає необхідність подальших досліджень в даному напрямі, що зумовлює актуальність обраної теми дисертаційної роботи й визначає змістовну спрямованість дослідження.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дисертацію виконано відповідно до напрямків науково-дослідної роботи кафедри міжнародної економіки Донецького національного університету Міністерства освіти і науки України – держбюджетних тем: «Підвищення ефективності міжнародної економічної діяльності України в інтеграційних об'єднаннях: регіональний та галузевий аспект» (номер державної реєстрації 0106U012484), у межах якої розроблено концептуальний механізм інвестиційного забезпечення інноваційного розвитку країни через впровадження комплексу заходів з урахуванням наслідків глобальної економічної кризи; «Розвиток старопромислового регіону на засадах інноваційної стратегії та трансферту знань» (номер державної реєстрації 0111U009621), в рамках якої запропоновано комплексну, логічну структурну класифікаційну систему визначення інновацій, яка повинна здійснюватися за значимими, загальними для індивідуальних інноваційних процесів ознаками.

Мета і задачі дослідження. *Метою* дисертаційної роботи є розвиток теоретико-методологічних основ дослідження міжнародної інноваційної діяльності та розробка науково-практичних рекомендацій щодо розвитку важелів міжнародної інноваційної діяльності з урахуванням проявів глобальної економічної кризи.

Відповідно до мети дослідження постановлено і вирішено наступні *задачі*:

- дослідити теоретичні засади циклічного розвитку глобальної економіки;
- визначити роль інновацій як якісного фактору економічного зростання в умовах глобальної економічної кризи;
- розглянути організаційні засади формування державної інноваційної політики;
- дослідити тенденції розвитку світової економіки в умовах глобалізації;
- провести аналіз розвитку міжнародної інноваційної діяльності в умовах глобальної економічної кризи;
- оцінити динаміку інноваційної діяльності України в контексті впливу глобальної економічної кризи;
- окреслити напрями активізації міжнародної інноваційної діяльності в умовах глобальної кризи;
- визначити пріоритетні підходи до формування національної інноваційної системи в умовах глобальної економічної кризи;
- розробити організаційно-економічний механізм розвитку інноваційної діяльності в Україні.

Об'єктом дослідження є процес міжнародної інноваційної діяльності в умовах глобальної економічної кризи.

Предметом дослідження виступають теоретико-методологічні та науково-практичні аспекти міжнародної інноваційної діяльності з урахуванням впливу глобальної економічної кризи.

Методи дослідження. Теоретичною та методологічною основою дисертаційної роботи є положення сучасної економічної теорії, наукові праці провідних вітчизняних і зарубіжних вчених-економістів у сфері дослідження міжнародної інноваційної діяльності та глобальної економічної кризи.

У процесі дослідження використано діалектичний метод наукового пізнання, а також загальнонаукові та спеціальні методи дослідження: методи теоретичного узагальнення (для дослідження сутності й природи виникнення економічних криз та їх впливу на міжнародну інноваційну діяльність), абстрактно-логічного аналізу (для аналізу динаміки розвитку національних інноваційних систем), економіко-математичного моделювання (для оцінки стану інноваційної діяльності в окремих державах світу), методи математичного та статистичного аналізу (для дослідження стану та розвитку інноваційної діяльності України та розрахунку математичної моделі впливу національних показників інноваційного розвитку на ВВП країни), метод моделювання (для прогнозування подальшого розвитку інноваційної діяльності України в умовах глобальної економічної кризи), системний підхід (для визначення ролі та місця міжнародної інноваційної діяльності в посткризовому розвитку світової економіки) та інші.

Інформаційною основою дослідження виступають наукові праці вітчизняних та іноземних вчених з теорії та практики інноваційної діяльності, матеріали науково-практичних конференцій, дані Державної служби статистики України, Державної служби інтелектуальної власності України,

офіційні публікації Організації економічного співробітництва і розвитку (ОЕСР), Світової організації торгівлі (СОТ), Всесвітньої організації інтелектуальної власності (ВОІВ), Всесвітнього економічного форуму (ВЕФ), результати власних досліджень та спостережень автора.

Наукова новизна отриманих результатів полягає в поглибленні теоретико-методологічних основ дослідження міжнародної інноваційної діяльності та розробці науково-практичних рекомендацій щодо активізації подальшого міжнародного інноваційного розвитку з урахуванням впливу глобальної економічної кризи.

Конкретні результати, що характеризують новизну проведеного дослідження, полягають у такому:

вперше:

обґрунтовано, що інноваційний процес, починаючи з моменту народження інноваційної ідеї до її практичного впровадження, не еквівалентний процесу розвитку, в свою чергу це пов'язано з вибіркоким характером поширення інновацій, які виявляються найбільш дієвими саме в середовищі розвинутих країн світу і деяких країн, що розвиваються. При цьому відбувається формування та закріплення ієрархічної структури масштабів, швидкості і глибини дифузії інновацій, насамперед, технологічних, що консервує глобальну нерівність;

удосконалено:

кількісні підходи до аналізу напрямів розвитку міжнародної інноваційної діяльності країн, а саме розроблено *економетричну модель оцінки впливу інноваційних факторів на ВВП України в залежності від вартості основних засобів, чисельності зайнятих в економіці, обсягу виконаних науково-технічних робіт*, використання якої дозволяє виявити вплив зазначених факторів на формування та подальший розвиток інноваційної складової національної економіки в умовах глобальної економічної кризи та здійснити прогноз динаміки ВВП України;

на основі визначення принципів (діалектики, забезпечення безперервності інвестування, керованості, принцип цілі, оптимізації, застосування ключових переваг соціально-економічної системи), які дозволяють уникнути фрагментарності в інноваційному розвитку держави, *удосконалено концептуальний механізм інвестиційного забезпечення міжнародної інноваційної діяльності країни* через впровадження комплексу заходів, який включає мобілізацію власних коштів інвестування, залучення інвестиційних ресурсів через світові фондові ринки, розширення ресурсів кредитно-інформаційної системи, активізацію іноземних інвесторів, створення системи управління ризиками й борговими зобов'язаннями.

отримали подальшого розвитку:

понятійно-категоріальний апарат дослідження міжнародної інноваційної діяльності, зокрема запропоновано авторське визначення понять «*глобальний інноваційний розрив*» – це диспропорції в інноваційному розвитку як між окремими країнами так і всередині однієї країни, що призводить до значної нерівномірності темпів і ефективності науково-технічного прогресу в

глобальному інноваційному просторі та проявляється в акумулюванні фінансово-економічних, торговельних суперечностей і дисбалансів між розвиненим світом і країнами, що розвиваються, та «*міжнародна інноваційна діяльність*», під якою пропонується розуміти нову форму міждержавних, міжфірмових економічних відносин, прямо чи опосередковано пов'язаних з наукою, науково-технологічними знаннями та технологіями, яка під впливом глобалізаційних процесів набуває значного рівня лібералізації у сфері інноваційних перетворень, за рахунок чого формується нематеріальна складова суспільного виробництва, посилюється інтернаціоналізація інноваційної сфери, складається міжнародний трансфер технологій при загостренні конкуренції на світових ринках наукомісткої продукції та зростання ролі держави в макроекономічному регулюванні ринкової економіки;

науково-методологічні основи дослідження міжнародної інноваційної діяльності, а саме визначено специфічні умови протікання різних інноваційних процесів (економічні, організаційні, технічні), які дають підстави зробити висновок, що незважаючи на спільність предмета, кожен інноваційний процес має ознаки унікальності, на основі чого доведено необхідність побудови *комплексної класифікаційної системи визначення інновацій*, яка повинна здійснюватися за значущими, загальними для індивідуальних інноваційних процесів ознаками.

Практичне значення. Практичне значення одержаних результатів полягає в тому, що основні положення дисертаційної роботи сприятимуть вдосконаленню напрямів подальшого розвитку міжнародної інноваційної діяльності в умовах глобальної кризи.

Результати дослідження використано в практичній діяльності: Департаменту економічного розвитку і торгівлі Київської обласної державної адміністрації (довідка № 75 від 09.12.2014 р.) – механізм інвестиційного забезпечення інноваційного розвитку національної економіки; Донецької торгово-промислової палати України (м. Маріуполь) (довідка № 119/15.11-11 від 20.11.2014 р.) – визначення ключових завдань подальшого розвитку міжнародної інноваційної діяльності в умовах глобальної кризи; ГО «ІТ ДОНБАС» (м. Донецьк) (довідка № 25/02-193 від 27.12.2013 р.) – економетрична модель оцінки інноваційних факторів на формування та подальший розвиток інноваційної складової національної економіки в умовах глобальної економічної кризи; ТОВ «Зроблено в Україні» (м. Київ) (довідка № 134-15/1157 від 20.04.2015 р.) – виокремлення переваг та недоліків інноваційних стратегій компаній.

Результати досліджень, що містяться в дисертації, також використані в навчальному процесі у Донецькому національному університеті при викладанні дисциплін «Міжнародна економіка» та «Міжнародна економічна діяльність України» (довідка № 30/01 – 08/01.13 від 19.02.2015 р.).

Особистий внесок здобувача. Усі результати, викладені в дисертаційній роботі, отримані здобувачем самостійно та знайшли відображення в опублікованих працях автора.

Апробація результатів дослідження. Основні положення та результати дослідження доповідались і отримали схвалення на міжнародних та всеукраїнських науково-практичних конференціях і семінарах «Проблеми розвитку зовнішньоекономічних зв'язків і залучення іноземних інвестицій: регіональний аспект» (м. Донецьк-Святогірськ, 2011–2013 рр.); «Проблемы и перспективы сотрудничества между странами Юго-Восточной Европы в рамках Черноморского экономического сотрудничества и ГУАМ» (м. Албена – м. Донецьк, 2012 р.); «Перспективи розвитку економічної системи в умовах нестабільності» (м. Дніпропетровськ, 2015 р.), «Стан, проблеми та перспективи вдосконалення економіки України» (м. Ужгород, 2015 р.).

Публікації результатів дослідження. За темою дослідження опубліковано 11 одноосібних наукових робіт загальним обсягом 4,9 д.а., у тому числі 7 статей у наукових фахових виданнях загальним обсягом 3,3 д.а., у наукових періодичних виданнях інших держав та виданнях України, включених до міжнародних наукометричних баз – 2 статті загальним обсягом 1,2 д.а.

Обсяг і структура дисертаційної роботи. Дисертація складається зі вступу, трьох розділів, висновку, списку використаних джерел із 180 найменувань. Зміст роботи викладено на 177 сторінках друкованого тексту, включаючи 18 таблиць на 16 сторінках, 32 рисунки на 29 сторінках.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ ДИСЕРТАЦІЇ

У *вступі* обґрунтовано актуальність теми дисертації, сформульовано мету і задачі дослідження, його об'єкт і предмет, наукову новизну та практичне значення одержаних результатів.

У першому розділі «**Теоретико-методологічні засади дослідження міжнародної інноваційної діяльності в умовах циклічності розвитку глобальної економіки**» досліджено теоретичні засади циклічного розвитку глобальної економіки; визначено роль інновацій як якісного фактору економічного зростання в умовах глобальної економічної кризи; розглянуто організаційні засади формування державної інноваційної політики.

Універсальною і загальною формою руху глобальних економічних процесів є циклічність розвитку. В результаті аналізу теоретичних засад циклічного розвитку глобальної економіки (С. Сисмонді, Т. Мальтус, С. Мілль, К. Маркс, А. Шпітгофф, М. Кондратьєв, М. Туган-Барановський та ін.) відзначено, що при дослідженні причин, які викликають циклічність розвитку економіки, можна виділити три основні підходи: природу економічних циклів, що лежить поза межами економічної системи; цикл розглядають як явище внутрішнє, притаманне економіці; причини циклів вбачають у взаємодії внутрішніх станів економіки і зовнішніх чинників. Зазначено, що саме циклічний характер розвитку світової економічної системи, її коливання між спадом та підйомом є причиною, яка стримує економічне зростання. Визначено, що циклічний характер розвитку глобальної економіки може бути пояснений невідповідністю між сукупним

попитом і сукупною пропозицією, між сукупними витратами і сукупним обсягом виробництва.

Доведено, що невід'ємною фазою економічного циклу є криза. Проте серед науковців відсутня єдина точка зору щодо причин виникнення економічних криз. Розповсюдженим підходом кінця XX – початку XXI ст. стало пояснення причин виникнення економічних криз через технологічний детермінізм, який проявляється в різноманітті концепцій технологічних укладів (С. Глаз'єв), підйому нової довгої хвилі кондратьєвського циклу (М. Хірука, В. Демент'єв), інноваційної паузи (В. Полтерович), парадигмального зрушення (К. Перес) та ін. З'ясовано, що ключовою причиною кризи є еволюційні зрушення в технологічній структурі глобальної економіки, яке виникає в період недовикористання можливостей науково-технічного прогресу.

Реалізація економічних цілей держави пов'язана з інноваційним типом розвитку, в основі якого закладений безперервний і цілеспрямований процес розробки та реалізації нововведень, які дають змогу не тільки підвищити ефективність функціонування суспільного виробництва, а принципово змінити способи його розвитку. До теперішнього часу в трактуванні поняття міжнародна інноваційна діяльність представниками різних шкіл і напрямків (Л. Бляхман, О. Барютін, П. Друкер, Е. Менсфілд, В. Онікієнко, Дж. Робінсон, А. Харман, Дж. Хікс, Й. Шумпетер, Л. Федулова та ін.) є розбіжності, проте вчені в основному одностайні в тому, що роль інновацій в забезпеченні розвитку економіки і поліпшення якості життя населення в більшості розвинених країн світу в останні десятиліття істотно зростає.

В результаті проведеного дослідження надано визначення поняття «*міжнародна інноваційна діяльність*», під якою пропонується розуміти нову форму міждержавних, міжфірмових економічних відносин, прямо чи опосередковано пов'язаних з наукою, науково-технологічними знаннями та технологіями, яка під впливом глобалізаційних процесів набуває значного рівня лібералізації у сфері інноваційних перетворень, за рахунок чого формується нематеріальна складова суспільного виробництва, посилюється інтернаціоналізація інноваційної сфери, складається міжнародний трансфер технологій з одного боку, а з іншого відбувається загострення конкуренції на світових ринках наукомісткої продукції та зростанні ролі держави в макроекономічному регулюванні ринкової економіки.

Визначено, що з усієї сукупності інновацій доцільно виділяти ті, які володіють найбільшими перетворюючими функціями. На основі цього твердження побудована *комплексна класифікаційна система визначення інновацій*, яка має структуруватися за значущими, загальними для індивідуальних інноваційних процесів ознаками (рис. 1). Зроблено висновок, що інновації стають якісними факторами тільки при забезпеченні ефекту, який вони викликають при впровадженні в економіку країни.

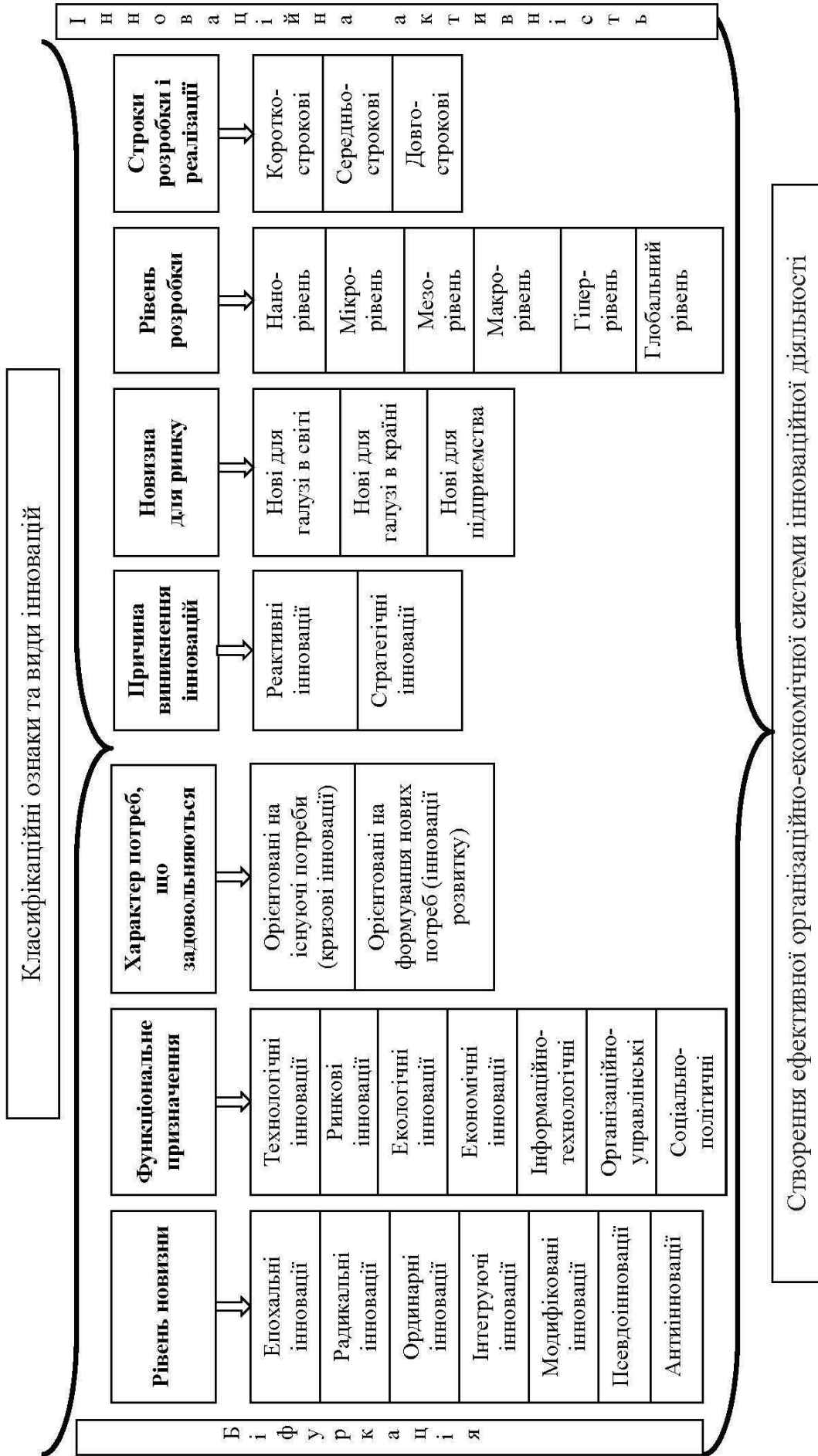

Рис. 1. Комплексна класифікаційна система визначення інновацій

Враховуючи, що у сучасному світовому економічному просторі сформувалась так звана технологічна піраміда, на верхньому щаблі якої знаходиться невелика група країн (США, Японія і декілька провідних європейських держав), на другому – країни-кандидати на підвищення в технологічному статусі (Китай, деякі азійські країни, Індія, Бразилія), третьому – країни, що не визначилися (Україна), на нижчому рівні – країни, які не мають реальних шансів на інноваційний прорив, визначено, що відбувається глобальний інноваційний розрив, який виступає у вигляді суттєвих диспропорцій в інноваційному розвитку окремих країн. Найбільш значний інноваційний розрив існує між країнами з різним рівнем економічного розвитку. На підставі проведеного аналізу запропоновано визначення *«глобальний інноваційний розрив»* – це диспропорція в інноваційному розвитку як між окремими країнами, так і всередині однієї країни, що призводить до значної нерівномірності темпів й ефективності науково-технічного прогресу в глобальному інноваційному просторі та проявляється в акумулюванні фінансово-економічних, торговельних суперечностей і дисбалансів між розвиненим світом і країнами, що розвиваються.

Обґрунтовано, що інноваційний процес, починаючи з моменту народження інноваційної ідеї до її практичного впровадження, не еквівалентний процесу розвитку, в свою чергу це пов'язано з вибіркоким характером поширення інновацій, які виявляються найбільш дієвими саме в середовищі розвинутих країн світу і деяких країн, що розвиваються. При цьому відбувається формування та закріплення ієрархічної структури масштабів, швидкості і глибини дифузії інновацій, насамперед, технологічних, що консервує глобальну нерівність.

Визначено, що саме глобальна економічна криза, з одного боку, поглибила глобальний інноваційний розрив, з іншого боку – надала можливість окремим країнам швидше подолати технологічну відсталість. В умовах інноваційної паузи для країн, які реалізують стратегію наздоганяючого розвитку, відкривається можливість скорочення інноваційного розриву за рахунок швидкого формування технологічних сукупностей ядра нового технологічного укладу, а також модернізації його галузей.

У результаті вивчення світового досвіду інноваційної діяльності визначено, що держава, виступаючи ініціатором формування національної інноваційної політики, забезпечує її розвиток через фінансову підтримку, особливо в сфері фундаментальних досліджень. Окреслено, що для ефективної реалізації державної науково-технічної політики необхідно враховувати основні структурні елементи: технології (потребує визначення і встановлення пріоритетів науково-технічного розвитку, за якими створюватимуться технології); фінанси (фінансове й ресурсне забезпечення створення технологій та введення їх у цивільний обіг); інфраструктуру та її менеджмент.

Доведено, що хоча ринок і відіграє важливу роль у стимулюванні інноваційної діяльності та відборі науково-технічних продуктів, адекватних потребам суспільства, сам по собі він не здатний забезпечити комплексне вирішення проблем, пов'язаних з динамічним розвитком інноваційних систем. Необхідною є наявність виваженої державної політики, у межах якої реалізуються конкретні заходи щодо підтримки і стимулювання тих етапів

інноваційного процесу, які сприятимуть появі перспективних ринків збуту наукоємної продукції, створенню нових робочих місць, збільшенню надходжень до бюджету, формуванню нової інфраструктури.

У другому розділі «Аналіз розвитку міжнародної інноваційної діяльності в умовах глобальної економічної кризи» досліджено тенденції розвитку світової економіки в умовах глобалізації; проведено аналіз розвитку міжнародної інноваційної діяльності в умовах глобальної економічної кризи; надано оцінку динаміки інноваційної діяльності України в контексті впливу глобальної економічної кризи.

Світова економіка знаходиться в стані глибоких змін, які пов'язані з одночасним впливом декількох глобальних тенденцій: зрушення центру економічної активності в бік країн, що розвиваються, стрімке старіння населення, зростання взаємозалежності країн світу. Зазначено, що до 2025 р. більше половини корпорацій з оборотом понад 1 млрд. дол. будуть розташовуватись в країнах, що розвиваються (рис. 2).

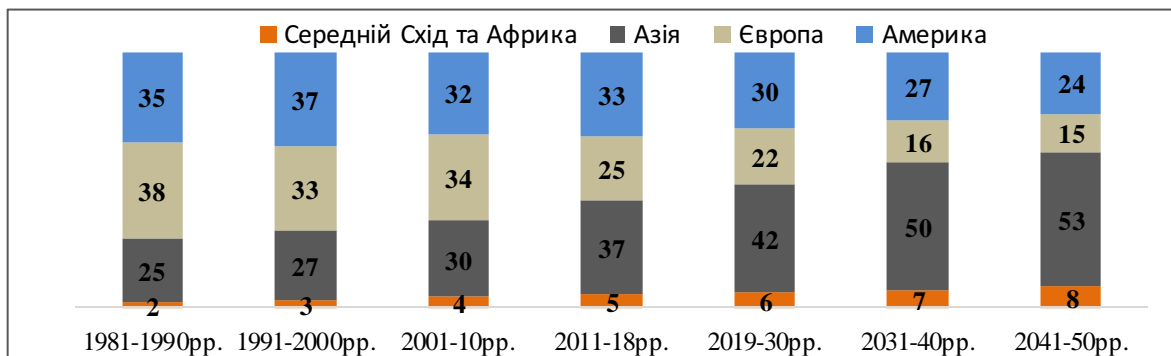

Рис. 2. Регіональна структура глобального ВВП, %

Важливою тенденцією є стрімке старіння населення Землі при падінні народжуваності. Проведений аналіз дозволив зробити висновок, що у більшості країн Європи і Східної Азії буде спостерігатись зниження чисельності робочої сили, що виявиться істотним гальмом економічного зростання. До 2025 р. найбільше зниження цього показника очікується в Японії – з 66 млн. до 47 млн. чол., Греції – з 4,8 млн. до 3,8 млн. чол., Португалії – з 5,2 млн. до 4,2 млн. чол., Німеччині – з 45 млн. до 35 млн. чол. (рис. 3). Зростання чисельності робочої сили відбуватиметься в Єгипті, Нігерії, Анголі, Пакистані та ін., що суттєво вплине на темпи їх економічного зростання поряд з іншими факторами виробництва – капіталом і продуктивністю.

Визначено, що важливою тенденцією є зростання взаємозалежності економік країн світу через потоки торгівлі, капіталу, людей та інформації. Після глобальної економічної кризи світова торгівля втратила колишню динаміку зростання і знизила темпи з 3,5 % в 2013 р. до 3,4 % в 2014 р., що значно нижче докризових темпів, які в середньому склали 7% на рік. Проте у 2015 р. зростання товарообігу прискориться до 3,7 %, а до 2018 р.

розширення світової торгівлі може повернутись на 5-відсоткову траєкторію зростання, що, однак, значно поступається сталому докризовому зростанню.

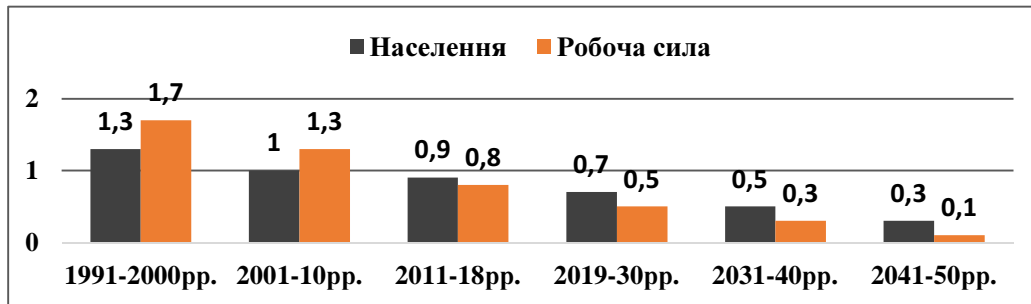

Рис. 3. Середньорічні темпи приросту населення світу, %

В ході проведеного дослідження визначено, що у другому десятилітті ХХІ ст. на зміну однополярному світу приходить поліцентрична система міжнародних відносин. У багатополярному світі, що формується, складаються 4 головні центри наукового прогресу – США (35 % світових витрат на НДДКР за паритетом купівельної спроможності), Європейський Союз (24 %), Японія і Китай (приблизно по 12 %).

Аналізуючи загальні напрями високотехнологічного експорту (рис. 4), зауважено, що після зниження його частки у 2000 р., світова торгівля високотехнологічними товарами за останні 5 років стабілізувалась на рівні 10% від експорту. Саме такою є частка високотехнологічного експорту таких розвинених країн, як США, Німеччина, Японія. Для США ця зміна була найбільшою – у 1999–2000 рр. коли високотехнологічний експорт займав до 35 % загального товарного експорту країни, а у 2014 р. його частка була вже втричі меншою. Визначено, що суттєва зміна питомої ваги високотехнологічного експорту пояснюється розвитком глобальних виробничих ланцюгів та перенесенням останніх стадій виробництва до країн з дешевшою робочою силою, тоді як в розвинутих країнах залишилась лише розробка технологій.

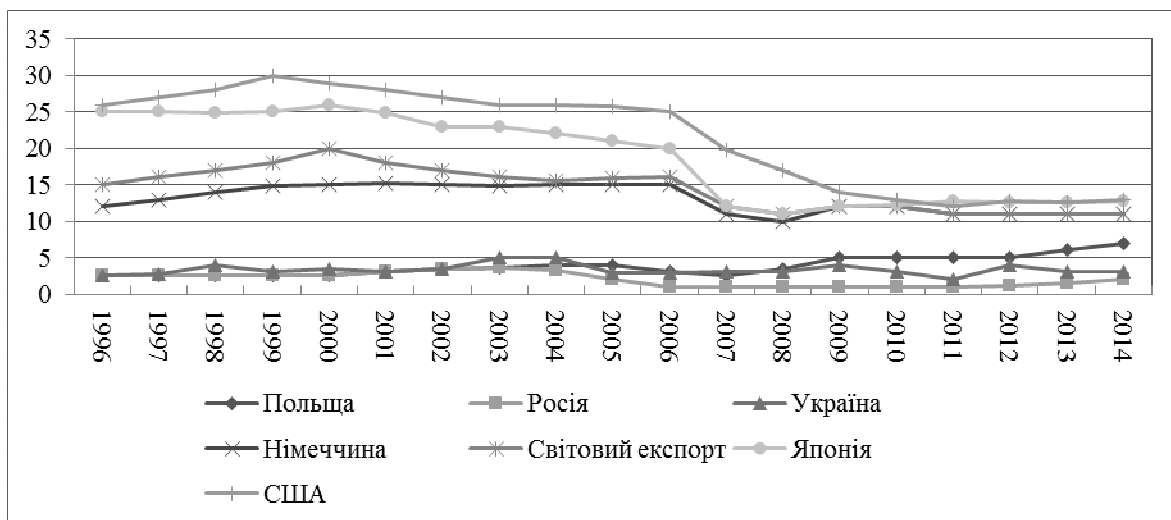

Рис. 4. Питома вага експорту високотехнологічних товарів у загальному експорті деяких країн світу

Досліджуючи інноваційний розвиток в країнах, які є лідерами в міжнародній інноваційній діяльності, можна виявити тенденцію до міграції висококваліфікованих науковців. Протягом 2006–2010 рр. 205 тис. дослідників емігрували в інші країни. Лідерами в цьому процесі виступали США – 117 тис. осіб (57,1% загальної кількості мігрантів).

Аналітично підтверджено, що важливим показником розвитку інноваційної діяльності кожної країни є торгівля патентами і ліцензіями. Міжнародний обіг торгівлі патентами і ліцензіями оцінюється розмірами роялті, отриманими від їх купівлі-продажу. Світовими лідерами за розмірами платежів за продаж прав інтелектуальної власності є США – 124,3 млрд. дол. (42,6 %), країни ЄС (27) – 96,6 млрд. дол. (36,2 %), Японія – 31,8 млрд. дол. (10,2 %), їх частка склала 89 % від загальної суми роялті. Разом з тим, зростає участь країн, що розвиваються. У 2012 р. надходження Південної Кореї склали 3,4 млрд. дол., Сінгапуру – 1,8 млрд. дол., Тайваню – 932 млн. дол. (табл. 1).

Таблиця 1

Динаміка ліцензійних платежів і роялті (млрд. дол.), 2008–2012 рр.

	2008 р.	2009 р.	2010 р.	2011 р.	2012 р.
<i>Експорт</i>					
Всього	190	220	245	290	290
США	82,6	89,8	92,0	120,8	124,3
ЄС (27)	59,6	76,8	85,4	102,7	96,7
Японія	23,2	21,7	26,7	29,0	31,8
Швейцарія	8,9	15,7	16,4	19,5	-
Канада	3,5	3,4	3,8	2,9	3,5
Республіка Корея	1,7	3,2	3,1	4,3	3,4
Сінгапур	0,8	1,3	1,9	1,6	1,7
Австралія	0,6	0,7	0,9	0,9	0,9
Ізраїль	0,4	0,8	0,8	1,1	1,1
Тайвань (Китай)	0,3	0,5	0,8	0,8	0,9
<i>Імпорт</i>					
ЄС (27)	76,4	106,8	109,0	123,1	117,8
США	25,0	25,2	31,8	36,6	42,0
Японія	16,6	16,8	18,8	19,2	19,9
Сінгапур	11,7	15,7	15,9	16,4	16,5
Швейцарія	0,8	11,6	14,9	21,7	-
Китай	8,1	11,0	13,0	14,7	17,7
Південна Корея	5,1	8,2	9,0	7,3	8,4
Канада	8,2	7,2	8,7	10,3	10,6
Тайвань (Китай)	2,5	3,4	4,9	5,8	4,5

На основі аналізу загальносвітових витрат на НДДКР, які збільшилися вдвічі за останні 10 років, досягнувши одного трильйона доларів, доведено, що переміщення географії НДДКР найбільш явно простежується з точки зору інвестицій. Ринки країн «Великої сімки» налічують більше 615 млрд. дол. таких інвестицій (у тому числі 325 млрд. дол. інвестицій в США і 123 млрд. дол. в Японії), але їх частки знизилися з кінця 90-х років і були компенсовані суттєвим зростанням частки Китаю і, в меншому ступені, іншими

зростаючими ринками Азії. Зауважено, що витрати на НДДКР у Китаї зросли, в середньому, більше, ніж на 20 % на рік, за останнє десятиліття, і на 8 % на рік в Південній Кореї. Визначено, що рівень інвестицій від 2 % характерний для найбільш активних країн у структурі інноваційної діяльності (рис. 5).

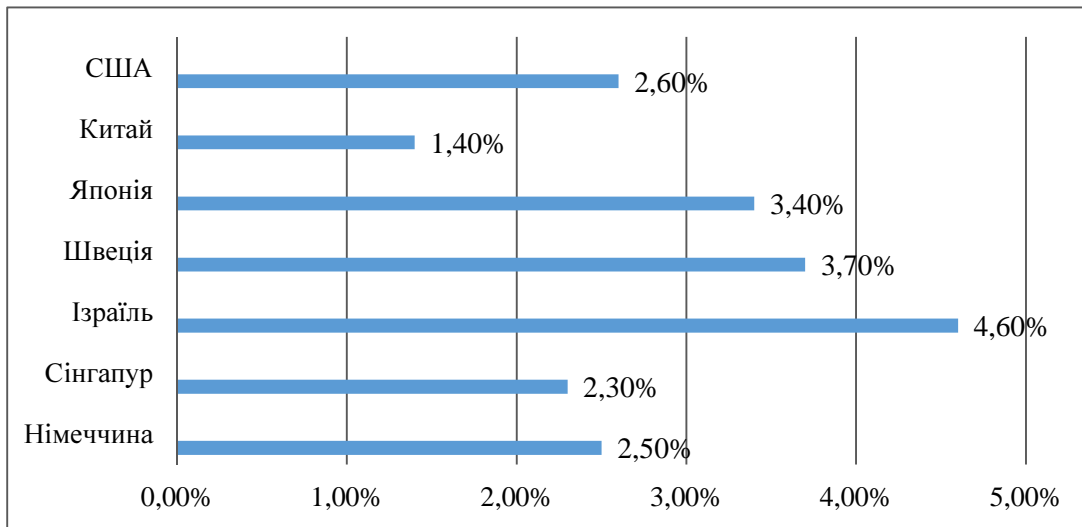

Рис. 5. Інвестиції в інновації по відношенню до ВВП у 2013 р.

В результаті аналізу стану інноваційної діяльності в Україні встановлено, що 95% національної економіки (металургійна, хімічна, аграрна галузі, нафтохімія, енергетика, важке машинобудування) ґрунтується на третьому та четвертому технологічних укладах (табл. 2). Визначено, що за роки незалежності економіка України працювала з рентабельністю 3–6 % і створювала приблизно на один-два порядки нижчий інноваційний складник доданої вартості на одиницю продукції порівняно з економіками п'ятого та шостого укладів, які домінують у світі (радіоелектроніка, обчислювальна, телекомунікаційна техніка, програмне забезпечення, робототехніка, інформаційні послуги, біомедична інженерія).

Таблиця 2

Структура економіки України за технологічними укладами у 2013 р.

Показники	Технологічні уклади, %			
	3-й	4-й	5-й	6-й
Обсяг виробництва продукції	57,9	38	4	0,1
Фінансування наукових розробок	6	69,7	23	0,3
Витрати на інновації	30	60	8,6	0,4
Інвестиції	75	20	4,5	0,5
Вкладення капіталу в технічне переозброєння і модернізацію	83	10	6,1	0,9

Визначено, що в 3-й і 4-й технологічні уклади в Україні спрямовується 75 % і 20 % всіх іноземних інвестицій відповідно, 4,5 % інвестицій прямують у 5-й технологічний уклад, в шостий – 0,5 %. Стосовно капітальних вкладень в технічне переозброєння і модернізацію, то 83 % – 3-й технологічний уклад, 10 % припадає на 4-й, 6,1 % – на 5-й, 0,9 % – на 6-й. У розвинених країнах

світу понад 90 % інвестицій вкладається у 5-й та 6-й технологічні уклади. Зроблено висновок, що позиції України в системі міжнародного поділу праці характеризуються наростаючим відставанням.

Аналізуючи показники експорту високотехнологічних товарів з України, можна стверджувати, що найчастіше з незначним лагом вони відтворюють загальну динаміку українського експорту (рис. 6). До високотехнологічних товарів, які експортує Україна, відноситься продукція певних галузей: аерокосмічна продукція (36,2 %), електроніка і телекомунікації та неелектричні машини і обладнання, частка яких в загальному експорті становить 17,7 % та 17,6 % відповідно.

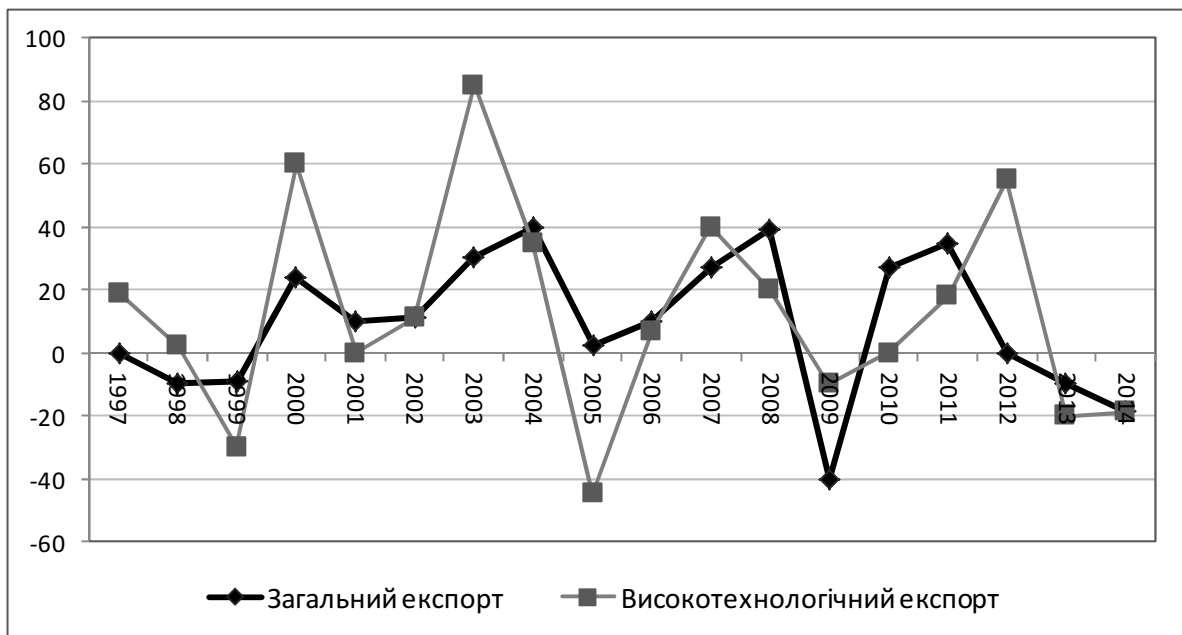

Рис. 6. Динаміка змін темпів приросту обсягів експорту товарів України у 1997-2014 рр., %

Встановлено, що за останні роки Україна суттєво втратила свої позиції на світовому ринку високотехнологічних товарів. Виходячи з проведеного аналізу, можна зробити висновки, що основними причинами, які перешкоджають формуванню інноваційної моделі розвитку в Україні є такі: недостатність фінансових ресурсів для проведення наукових досліджень і впровадження інноваційних розробок; відсутність ефективної правової бази для здійснення інноваційної діяльності; повільний розвиток національного ринку інноваційної продукції; відсутність дієвих державних механізмів розвитку пріоритетних напрямків науки і технологій; низька інформаційна прозорість інноваційної сфери.

З метою виявлення головних трендів подальшого розвитку інноваційної діяльності України розраховано економетричну модель залежності ВВП України (залежна змінна y_i) від вартості основних засобів (незалежна змінна x_1), зайнятого населення (незалежна змінна x_2) і обсягу виконаних наукових та науково-технічних робіт (незалежна змінна x_3):

$$y_i = (0,047377264 x_1 + 1,039052567 x_2 + 0,719930718 \ln(x_3)) y_{i-1}. \quad (1)$$

Результати моделювання встановили наявність залежності ВВП країни від вартості основних засобів, зайнятого населення і обсягу виконаних наукових та науково-технічних робіт. Отже, запропонована економетрична модель може бути використана у вигляді інструменту аналізу оцінки впливу інноваційних факторів на динаміку ВВП України, а також як інструмент прогнозування.

У третьому розділі **«Забезпечення розвитку міжнародної інноваційної діяльності в умовах глобальної економічної кризи»** окреслено напрями активізації міжнародної інноваційної діяльності в умовах глобальної кризи; визначено пріоритетні підходи до формування національної інноваційної системи в умовах глобальної економічної кризи; розроблено організаційно-економічний механізм розвитку інноваційної діяльності в Україні.

Встановлено, що ключовими завданнями активізації міжнародної інноваційної діяльності в умовах глобальної кризи мають стати такі: нарощування людського потенціалу в сфері науки, освіти, технологій та інновацій; підвищення інноваційної активності існуючого бізнесу і динаміки появи нових інноваційних компаній; підвищення «інноваційності» держави – максимально широке впровадження в діяльність органів державного управління сучасних інноваційних технологій, розширення використання системи державного замовлення для стимулювання інновацій; формування збалансованого сектора досліджень і розробок, який постійно розвивається, що має оптимальну інституційну структуру, яка забезпечує розширене відтворення знань, конкурентоспроможну на світовому ринку, радикальне підвищення ефективності та результативності «провідної» інфраструктури, що забезпечує комерціалізацію результатів наукових досліджень; підвищення відкритості національної інноваційної системи та економіки, ступеня інтеграції країн до світових процесів створення та використання нововведень, розширення двостороннього і багатостороннього міжнародного співробітництва; активізація діяльності з реалізації інноваційної політики, здійснюваної органами влади і муніципальними утвореннями, формування територій інноваційного розвитку, розвиток інноваційних кластерів.

Проаналізовано моделі державної підтримки інноваційної діяльності країн-лідерів (США, країни ЄС, Японія, Китай, Південна Корея), на основі чого зроблено висновок щодо відсутності ефективної універсальної державної моделі розвитку інноваційної діяльності. На сьогодні у світовому господарстві спостерігаються специфічний розподіл праці і спеціалізація на певних ланках в загальному ланцюжку інноваційного циклу: країни і компанії займають відповідні ніші відповідно своїх можливостей. У глобальній економіці позиції країн визначаються новими умовами конкуренції, їх здатністю до безперервного перетворення наукових знань в інноваційні продукти, що реалізуються на ринку.

Підкреслено, що на етапі входження будь-якої країни в систему глобальної інноваційної конкурентоспроможності необхідно враховувати два фактори: зростання внутрішнього інноваційного потенціалу країни за рахунок інноваційних компаній і кон'юнктури глобальних інноваційних ринків. При цьому саме інновації мають вирішальне значення на ринках з високою доданою вартістю товарів і послуг, а також є тісно пов'язаними з

можливостями бізнес-використання наукових, інженерних досягнень і науково-дослідного співробітництва в сферах економіки.

Встановлено, що існує три головні причини, через які компанії прагнуть не скорочувати інвестиції в інновації навіть в періоди криз: інновації стали вже ключовим компонентом загальних корпоративних стратегій; компанії в переважній частині галузей економіки зазвичай залучені в процес розробки продуктових інновацій, цикл яких складає кілька років і значно перевищує тривалість економічної рецесії; більшість компаній розглядають рецесію у якості можливості використати свої переваги в порівнянні з конкурентами, особливо з більш слабкими, які економлять на інвестиціях в НДДКР з фінансових міркувань.

Зазначено, що тривалість розробки нового інноваційного продукту варіюється від галузі до галузі. У той же час, економічна рецесія в середньому триває не більше року. Це співвідношення виступає важливим чинником збереження обсягів інвестицій в НДДКР під час фінансово-економічних криз (рис. 7).

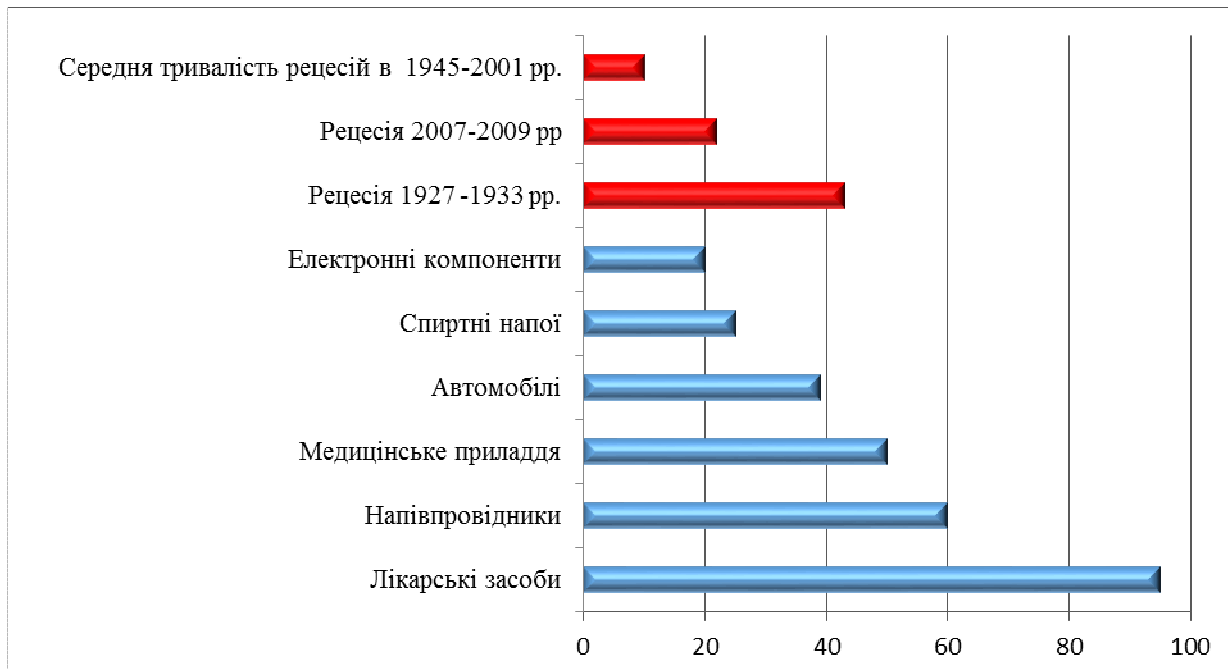

Рис. 7. Порівняльна тривалість розробки різних інноваційних продуктів та економічних рецесій, місяців

Найважливішою особливістю сучасного інноваційного процесу є складна й багатосуб'єктна система державних, суспільних, корпоративних інститутів, організацій і господарюючих суб'єктів, що здійснюють інноваційний процес, взаємодіють у цій сфері з метою створення, впровадження й розвитку інновацій у різних секторах економіки для підвищення її конкурентоздатності й утворюють національну інноваційну систему – взаємозв'язок організацій (структур), зайнятих виробництвом і комерційною реалізацією наукових знань і технологій у межах національних границь. Мета національної інноваційної діяльності полягає в максимізації соціально-економічного ефекту за допомогою підвищення ефективності використання інтелектуального потенціалу, розвитку й впровадження інновацій в економіку. Для досягнення поставленої мети основним пріоритетом інноваційної політики виступає розвиток науково-технологічного

комплексу країни, високотехнологічної промисловості, забезпечення зростання конкурентоздатності продукції, що випускається.

В результаті проведеного аналізу встановлено, що тривала криза в інноваційній сфері України проявляється в першу чергу в дефіциті інвестиційних ресурсів. Відповідно, формування та реалізація ефективного механізму інвестиційного забезпечення інноваційного розвитку виступає важливою проблемою, пов'язаною з активізацією інноваційної діяльності. Розроблено *концептуальний механізм інвестиційного забезпечення інноваційного розвитку країни* через впровадження комплексу заходів, який включає: мобілізацію власних коштів інвестування, залучення інвестиційних ресурсів через фондові ринки, розширення ресурсів кредитно-інформаційної системи, активізацію іноземних інвесторів, створення системи управління ризиками й борговими зобов'язаннями (рис. 8).

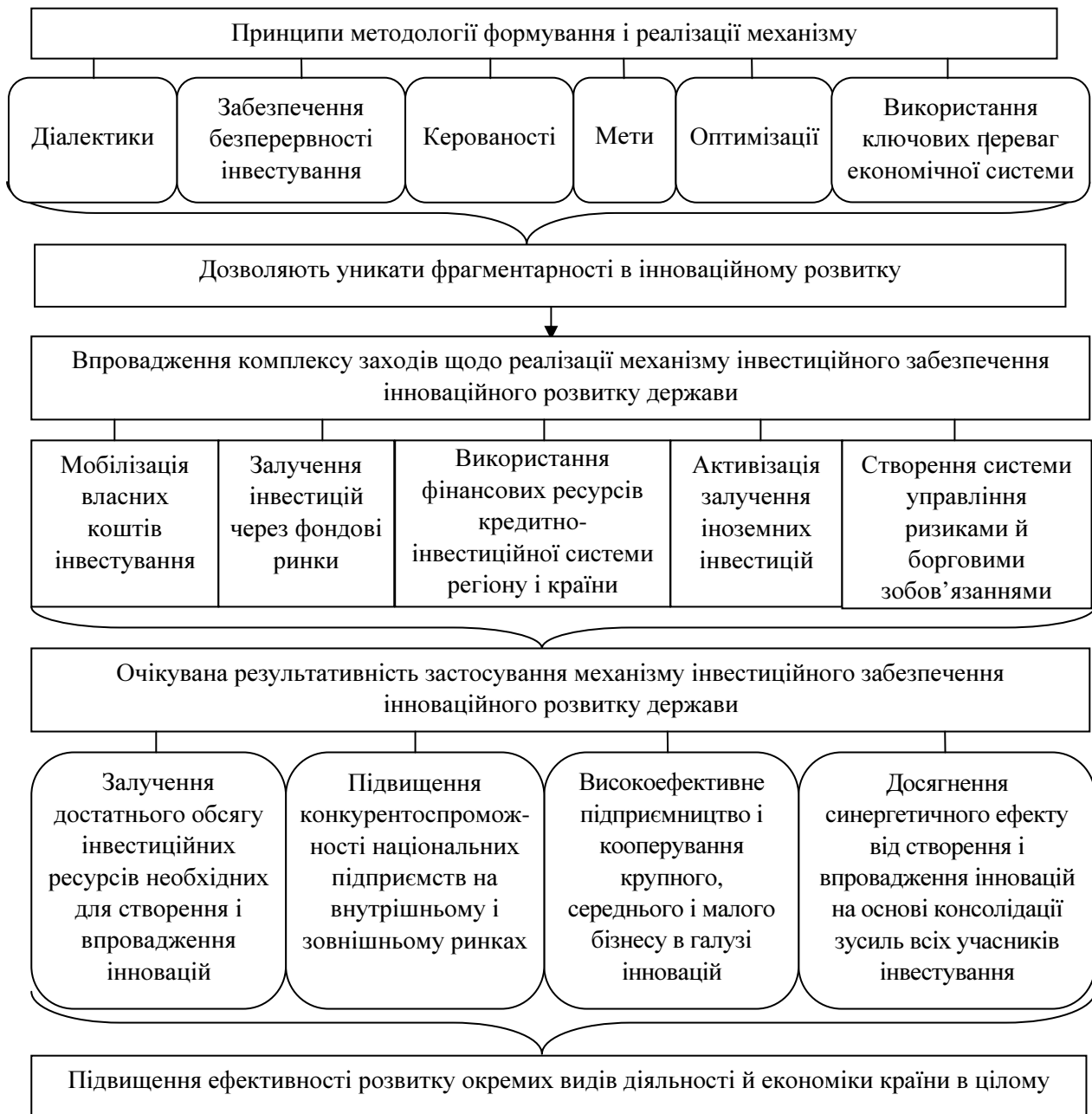

Рис. 8. Концептуальний механізм інвестиційного забезпечення інноваційного розвитку країни

В результаті проведеного дослідження встановлено, що інвестиційну політику слід розглядати з позицій процесного підходу як сукупність заходів, спрямованих на постійне відтворення інвестиційної діяльності з метою задоволення різних економічних і соціальних інтересів в процесі формування та використання конкурентних переваг.

ВИСНОВКИ

В результаті проведеного дослідження вирішено важливе наукове завдання розвитку теоретико-методологічних основ формування міжнародної інноваційної діяльності та розробки науково-практичних рекомендацій щодо формування єдиного світового інноваційного простору з урахуванням наслідків глобальної економічної кризи.

В результаті проведеного дослідження зроблено такі висновки:

1. В результаті аналізу теоретичних засад циклічного розвитку глобальної економіки (С. Сисмонді, Т. Мальтус, С. Мілль, К. Маркс, А. Шпітгофф, М. Кондратьєв, М. Туган-Барановський та ін.) визначено, що універсальною і загальною формою руху глобальних економічних процесів є циклічність розвитку. Дослідження причин, які викликають циклічність розвитку економіки дозволило виділити три основні підходи: природу економічних циклів, що лежить поза межами економічної системи; цикл розглядають як явище внутрішнє, притаманне економіці; причини циклів вбачають у взаємодії внутрішніх станів економіки і зовнішніх чинників.

2. У сучасних умовах перманентної глобальної кризи одним з ключових чинників розвитку економіки виступають інновації. Інноваційні процеси створюють конкурентні переваги окремих країн та регіонів на міжнародному ринку, їм належить ключова роль в реалізації основного імперативу сталого економічного розвитку – гармонійне поєднання економічного зростання зі збереженням природного середовища і соціальним прогресом.

3. Обґрунтовано, що інноваційний процес, починаючи з моменту народження інноваційної ідеї до її практичного впровадження, не еквівалентний процесу розвитку, що в свою чергу, пов'язано з вибіркоким характером поширення інновацій, які виявляються найбільш дієвими саме в середовищі розвинутих країн світу і деяких країн, що розвиваються. При цьому відбувається формування та закріплення ієрархічної структури масштабів, швидкості і глибини дифузії інновацій, насамперед, технологічних, що консервує глобальну нерівність;

4. Надано авторське визначення поняття: *«міжнародна інноваційна діяльність»*, під якою пропонується розуміти нову форму міждержавних, міжфірмових економічних відносин, прямо чи опосередковано пов'язаних з наукою, науково-технологічними знаннями та технологіями, яка під впливом глобалізаційних процесів набуває значного рівня лібералізації у сфері інноваційних перетворень, за рахунок чого формується нематеріальна складова суспільного виробництва, посилюється інтернаціоналізація інноваційної сфери, складається міжнародний трансфер технологій з одного боку, а з іншого – відбувається загострення конкуренції на світових ринках наукомісткої продукції та зростання ролі держави в макроекономічному регулюванні ринкової економіки; *«глобальний інноваційний*

розрив» – це диспропорції в інноваційному розвитку як між окремими країнами так і всередині однієї країни, що призводить до значної нерівномірності темпів і ефективності науково-технічного прогресу в глобальному інноваційному просторі та проявляється в акумулюванні фінансово-економічних, торговельних суперечностей і дисбалансів між розвиненим світом і країнами, що розвиваються.

5. Визначено специфічні умови протікання різних інноваційних процесів, які дають підстави зробити висновок, що незважаючи на спільність предмета, кожен інноваційний процес має ознаки унікальності, на основі чого доведено необхідність побудови *комплексної класифікаційної системи визначення інновацій*, яка повинна здійснюватись за значущими, загальними для індивідуальних інноваційних процесів ознаками.

6. Визначено, що особливістю сучасного етапу світового економічного розвитку є перехід до постіндустріальної економіки, заснованої на знаннях, як провідному інноваційному ресурсі. Саме інноваційне прискорення покликане сприяти швидкому подоланню негативних наслідків глобальної економічної кризи, забезпеченню динамічного розвитку держав і досягненню більш високого рівня життя населення планети. Визначено, що на зміну однополярному світу приходить поліцентрична система міжнародних відносин. У багатополярному світі, що формується, складаються 4 головні центри наукового прогресу: США, Європейський Союз, Японія і Китай.

7. На основі кількісних підходів до аналізу стратегічних напрямів подальшого розвитку міжнародної інноваційної діяльності розроблено *економетричну модель оцінки впливу інноваційних факторів: вартість основних засобів, чисельність зайнятих в економіці, обсяг виконаних науково-технічних робіт на ВВП України*, використання якої дозволяє виявити вплив зазначених факторів на формування та подальший розвиток інноваційної складової національної економіки в умовах глобальної економічної кризи та здійснити прогноз динаміки ВВП України.

8. Встановлено, що останніми роками Україна суттєво втратила свої позиції на світовому ринку високотехнологічних товарів. Виходячи з проведеного аналізу, можна зробити висновки, що основними причинами, які перешкоджають формуванню інноваційної моделі розвитку в Україні є такі: недостатність фінансових ресурсів для проведення наукових досліджень і впровадження інноваційних розробок; відсутність ефективної правової бази для здійснення інноваційної діяльності; повільний розвиток національного ринку інноваційної продукції; відсутність дієвих механізмів державних пріоритетних напрямків розвитку науки і технологій; низька інформаційна прозорість інноваційної сфери.

9. Найважливішою особливістю сучасного інноваційного процесу є складна й багатосуб'єктна система державних, суспільних, корпоративних інститутів, організацій і господарюючих суб'єктів, що здійснюють інноваційний процес, взаємодіють у цій сфері з метою створення, впровадження й розвитку інновацій у різних секторах економіки для підвищення її конкурентоздатності й утворюють національну інноваційну систему – взаємозв'язок організацій (структур), зайнятих виробництвом і комерційною реалізацією наукових знань і технологій у межах національних границь. Мета національної інноваційної діяльності полягає в максимізації соціально-економічного ефекту за допомогою підвищення

ефективності використання інтелектуального потенціалу, розвитку й впровадження інновацій в економіку.

10. На засадах визначення принципів методології формування і реалізації дій, які дозволяють уникати фрагментарності в інноваційному розвитку країни, запропоновано *концептуальний механізм інвестиційного забезпечення інноваційного розвитку країни* через впровадження комплексу заходів, який включає: мобілізацію власних коштів інвестування, залучення інвестиційних ресурсів через фондові ринки, розширення ресурсів кредитно-інформаційної системи, активізацію іноземних інвесторів, створення системи управління ризиками й борговими зобов'язаннями.

ПУБЛІКАЦІЇ АВТОРА ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

Статті у наукових періодичних виданнях інших держав та у виданнях України, які включені до міжнародних наукометричних баз:

1. Anisimov I. Innovation Policy Features in the OECD Countries / I. Anisimov // Baltic Journal of Economic Studies. – № 1. – Riga. – 2015. – Pp. 4–10 (0,8 д.а.).

2. Анісімов І.Є. Державна політика України щодо розвитку інноваційної діяльності в умовах економічної кризи / І.Є. Анісімов // Вісник Приазовського державного технічного університету. – Маріуполь. – Вип. 30. – 2015. – С. 255–261 (0,6 д.а.).

Публікації у наукових фахових виданнях:

3. Анісімов І.Є. Вплив економічної кризи на інноваційну складову країн світу / І.Є. Анісімов // Проблемы и перспективы развития сотрудничества между странами Юго-Восточной Европы в рамках Черноморского экономического сотрудничества и ГУАМ: Сб. науч. тр. – Донецк: ДонНУ, 2010. – С. 234–237 (0,4 д.а.).

4. Анісімов І.Є. Вплив глобальної кризи на розвиток країн БРІК / І.Є. Анісімов // Вісник Донецького національного університету, Серія В. Економіка і право. Спецвипуск, том 2, 2011. – С. 264–267 (0,5 д.а.).

5. Анисимов И.Е. Роль государства в развитии инновационной составляющей в странах с постиндустриальной экономикой / И.Е. Анисимов // Проблемы развития внешнеэкономических связей и привлечения иностранных инвестиций: региональный аспект: Сб. науч. тр. – Донецк: ДонНУ, 2012. – С. 16–18 (0,4 д.а.).

6. Анісімов І.Є. Структурні зміни в економічному розвитку країн БРІКС в посткризовий період / І.Є. Анісімов // Вісник Донецького національного університету, Серія В. Економіка і право № 2, 2012. – С. 14–17 (0,4 д.а.).

7. Анисимов И.Е. Особенности развития экономики Китая в условиях глобального кризиса / И.Е. Анисимов // Проблемы развития внешнеэкономических связей и привлечения иностранных инвестиций: региональный аспект: Сб. науч. тр. – Донецк: ДонНУ, 2013. – С. 9–12 (0,4 д.а.).

8. Анісімов І.Є. Розвиток міжнародної інноваційної діяльності як фактор світового економічного зростання / І.Є. Анісімов // Глобальные и национальные проблемы экономики – электронное научное специализированное издание,

Николаевский национальный университет им. В.А. Сухомлинского, Вып. №6. Июль 2015. – С. 41-45 (0,5 д.а.).

9. Анісімов І.Є. Дослідження досвіду функціонування кластерів країн ЄС як важливої складової інноваційної діяльності в умовах глобальної економічної кризи / І.Є. Анісімов // Економічні студії: Науково-практичний журнал. – № 4(08). – 2015. – Львів. – С. 7–11 (0,6 д.а.).

Публікації в інших виданнях:

10. Анісімов І.Є. Світовий досвід розвитку інноваційної діяльності національних економік / І.Є. Анісімов // Перспективи розвитку економічної системи в умовах нестабільності: матеріали Міжнародної науково-практичної конференції 4–5 вересня 2015. – Дніпропетровськ. – С. 17–20 (0,2 д.а.).

11. Анісімов І.Є. Інвестиції як джерело розвитку інноваційної діяльності: світовий досвід / І.Є. Анісімов // Міжнародна науково-практична конференція «Стан, проблеми та перспективи вдосконалення економіки України». – Ужгород 2–3 жовтня 2015. – С. 98–100 (0,2 д.а.).

АНОТАЦІЯ

Анісімов І.Є. Розвиток міжнародної інноваційної діяльності в умовах глобальної економічної кризи. – Рукопис.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата економічних наук за спеціальністю 08.00.02 – світове господарство і міжнародні економічні відносини. – Донецький національний університет Міністерства освіти і науки України. – Вінниця, 2016.

Дисертацію присвячено розвитку теоретико-методологічних основ дослідження міжнародної інноваційної діяльності та розробці науково-практичних рекомендацій щодо формування єдиного світового інноваційного простору з урахуванням наслідків глобальної економічної кризи.

Досліджено теоретичні основи циклічного розвитку глобальної економіки; визначено роль інновацій як якісного фактора економічного зростання в умовах глобальної економічної кризи; розглянуто організаційні засади формування державної інноваційної політики.

Визначено сучасні тенденції розвитку світової економіки в умовах глобалізації; проведено аналіз розвитку міжнародної інноваційної діяльності в умовах глобальної економічної кризи; надано оцінку динаміки інноваційної діяльності України в контексті впливу глобальної економічної кризи.

Визначено напрями активізації міжнародної інноваційної діяльності в умовах глобальної кризи; визначено пріоритетні підходи до формування національної інноваційної системи в умовах глобальної економічної кризи; розроблено організаційно-економічний механізм розвитку інноваційної діяльності в Україні.

Ключові слова: світова економіка, глобальна криза, економічна циклічність, міжнародна інноваційна діяльність, інноваційний розрив, державна підтримка, науково-дослідницька діяльність, технологія, інвестиції, національна інноваційна система.

АННОТАЦИЯ

Анисимов И.Е. Развитие международной инновационной деятельности в условиях глобального экономического кризиса. – Рукопись.

Диссертация на соискание ученой степени кандидата экономических наук по специальности 08.00.02 – мировое хозяйство и международные экономические отношения. – Донецкий национальный университет Министерства образования и науки Украины. – Винница, 2016.

Диссертация посвящена развитию теоретико-методологических основ исследования международной инновационной деятельности и разработке научно-практических рекомендаций по формированию единого мирового инновационного пространства с учетом последствий глобального экономического кризиса.

Исследованы теоретические основы цикличного развития глобальной экономики; определена роль инноваций как качественного фактора экономического роста в условиях глобального экономического кризиса; рассмотрены организационные основы формирования государственной инновационной политики.

Разработана комплексная классификационная система определения инноваций; исследованы причины цикличности развития экономики; предложены авторские определения понятий «международная инновационная деятельность» и «глобальный инновационный разрыв».

Исследованы тенденции развития мировой экономики в условиях глобализации; проведен анализ развития международной инновационной деятельности в условиях глобального экономического кризиса; дана оценка динамики инновационной деятельности Украины в контексте влияния глобального экономического кризиса.

Определены глобальные тенденции развития мировой экономики в условиях кризиса; идентифицированы предпосылки перехода однополярного мира в полицентрический через формирование четырех главных центров научного прогресса: США, страны ЕС, Япония, Китай.

Определены направления активизации международной инновационной деятельности в условиях глобального кризиса; определены приоритетные подходы к формированию национальной инновационной системы в условиях глобального экономического кризиса; разработан организационно-экономический механизм развития инновационной деятельности в Украине.

Установлены ключевые задачи активизации международной инновационной деятельности в условиях глобального кризиса; доказано отсутствие универсальной государственной модели развития инновационной деятельности; разработан концептуальный механизм инвестиционного обеспечения инновационного развития страны.

Ключевые слова: мировая экономика, глобальный кризис, экономическая цикличность, международная инновационная деятельность, инновационный разрыв, государственная поддержка, научно-исследовательская деятельность, технология, инвестиции, национальная инновационная система.

SUMMARY

Anisimov I.Y. Development of International Innovation Activity in Conditions of Global Economic Crisis. – Manuscript.

The dissertation to compete for a scientific degree of candidate of economic sciences, specialty 08.00.02 – World Economy and International Economic Relations. – Donetsk National University of Ministry of Education and Science of Ukraine, Vinnytsia, 2016.

Dissertation is devoted to development of theoretical and methodological basis of the international innovation research and development of scientific and practical recommendations for the formation of the common global innovation space together with the effects of the global economic crisis.

The theoretical basis of the cyclical development of the global economy is researched; the role of innovation as a quality factor of economic growth in the global economic crisis conditions is defined; the organizational bases of the state innovation policy formation is considered.

The tendencies of the world economy development in the context of globalization are researched; the development of international innovation in the global economic crisis conditions was analysed; the dynamics of innovation activity in Ukraine in the context of the global economic crisis impact was estimated.

Directions of international innovation activation in the global crisis conditions are identified; priority approaches to the formation of the national innovation system in the context of the global economic crisis are identified; organizational and economic mechanism of innovative activity development in Ukraine is worked out.

Keywords: world economy, global crisis, economic cyclicity, e international innovation activity, innovation gap, government support, scientific research, technology, investment, national innovation system.